

INNEHÅLL

Prolog – *Nytt liv runt lägerelden* 7

GRUNDERNA

1. Presentationskompetens – *En färdighet alla kan lära sig* 17
2. Idébyggande – *Varje lyckat föredrag är en gåva* 26
3. Vanliga fallor – *Fyra föredragsstilar du bör undvika* 37
4. Den röda tråden – *Vad är din poäng?* 46

TALARENS VERKTYG

5. Anknyta – *Bli personlig* 65
6. Berätta – *Berättelsernas oemotståndliga charm* 83
7. Förklara – *Hur man förklarar svåra begrepp* 93
8. Övertyga – *Förnuftet kan förändra medvetanden för alltid* 109
9. Avslöja – *Ta andan ur mig!* 122

FÖRBEREDELSEARBETET

10. Bilder – *Skadliga bilder!* 141
11. Manus – *Memorera eller inte memorera?* 159
12. Repetitioner – *Måste jag verkligen repetera?* 179
13. Öppna och avsluta – *Vilket intryck vill du göra?* 188

PÅ SCEN

14. Klädseln – *Vad ska jag ha på mig?* 213
15. Mental förberedelse – *Hur håller jag nerverna i styr?* 218
16. Rekvisita – *Talarstol, hjälpskärm, anteckningar eller (hjälp!) inget alls?* 225
17. Röst och närvaro – *Ge dina ord det liv de förtjänar* 236
18. Nya idéer kring formatet – *Möjligheterna (och färorna) med att utnyttja hela spektrumet* 249

REFLEKTION

19. Föredragets renässans – *Kunskapens inbördes sammanhang* 269
20. Varför detta har betydelse – *Ett nätverk av människor* 281
21. Din tur – *Filosofens hemlighet* 291

Författarens tack 297

Appendix – Föredrag som omnämns i boken 300

PROLOG

Nytt liv runt lägerelden

Belysningen i salongen dämpas. En kvinna med svettiga handflator går upp på scenen på lite skakiga ben. Strålkastarljuset träffar henne i ansiktet och 1 200 par ögon riktas mot henne. Publiken märker att hon är nervös. Atmosfären i salen är så laddad att den går att ta på. Hon harklar sig och börjar prata.

Det som händer sedan är minst sagt förbluffande.

De 1 200 hjärnorna i huvudet på de 1 200 individerna börjar bete sig väldigt märkligt. De synkar med varandra. En trollformel som kvinnan uttalar sköljer över var och en i publiken. De flämtar samtidigt. De skrattar samtidigt. De gråter samtidigt. Och när de gör det händer en sak till. Komplexa, neurologiskt kodade informationsmönster i kvinnans hjärna kopieras och överförs på något sätt till de 1 200 hjärnorna i publiken. Mönstren kommer att stanna kvar i personernas hjärnor så länge de lever och kanske påverka hur de betar sig i framtiden.

Kvinnan på scenen gör underverk, inte häxkonster. Men hennes färdigheter är lika effektiva som vore de magi.

Myror påverkar varandras beteende genom att utbyta kemikalier. Vi människor gör det genom att stå framför varandra, titta varandra i ögonen, vifta med händerna och utstöta märkliga ljud med munnen. Kommunikationen mellan människor

är ett av världens verkliga underverk. Vi ägnar oss åt sådan kommunikation omedvetet varje dag. Och den får sin mest intensiva form på en scen inför publik.

Syftet med den här boken är att förklara hur det talade ordets mirakel går till och att ge dig bästa möjliga verktyg för att hålla ett bra föredrag. Men låt mig understryka en viktig sak redan från början.

Det finns mer än ett sätt att hålla bra föredrag på. Kunskapens värld är så stor och talarna, åhörarna och sammanhangen så varierade att det måste finnas olika alternativ. Den som försöker tillämpa någon universalformel löper stor risk att misslyckas. Sådant genomskådar publiken, som avskyr att känna sig manipulerad.

Och även om det skulle finnas en formel som garanterade framgång vid en viss tidpunkt skulle den inte förbli framgångsrik särskilt länge. Det beror på att en viktig del av det som gör ett föredrag tilltalande är att dess budskap känns fräscht. Vi är människor. Vi tycker inte om att höra samma gamla visa. Om ditt föredrag liknar ett föredrag som någon nyligen har hört får det med nödvändighet mindre genomslag. Något av det värsta vi vet är när alla låter likadant eller när någon inte verkar tro på det han eller hon säger.

Därför ska du inte betrakta råden i den här boken som *regler* för hur man ska tala inför publik. Se dem i stället som *verktyg* som kan användas på olika sätt. Använd bara dem som passar dig och det sammanhang du tänker tala i. Din enda uppgift som talare är att ha något värdefullt att säga och att säga detta på ett äkta sätt med egna ord.

Kanske kommer du att märka att det faller sig mer naturligt än du hade befarat. Att tala offentligt är en urgammal konst som är djupt rotad i våra hjärnor. Arkeologiska fynd som går hundratusentals år tillbaka i tiden har visat att våra

förfäder samlades runt lägerelden för att mötas i gemenskap. I varje kultur på jorden lärde sig människor, allteftersom språket utvecklades, att dela med sig av sina berättelser, förhoppningar och drömmar.

Tänk dig en typisk scen. Mörkret har sänkt sig. Lägerelden brinner för fullt. Det knäpper och yr i vedträna under stjärnhimlen. En äldre person reser sig upp och allas blickar faller på det visa, fårade ansiktet som lysas upp av det fladdrande skenet. Berättelsen börjar. Mening läggs till mening och var och en av lyssnarna gör sig en inre bild av de händelser som beskrivs. Med fantasins hjälp känner de vad personerna i berättelsen känner. Det är en genomgripande process som berör lyssnarna på djupet. Ett antal individuella medvetanden går bokstavligen upp i ett gemensamt medvetande. Under en kort period agerar personerna runt brasan som om de vore en enda livsform. De kanske reser sig upp samtidigt, dansar med varandra eller sjunger tillsammans. Från denna gemensamma bakgrund är det ett kort steg till att vilja åstadkomma något tillsammans, att bestämma sig för att resa, ta strid för, bygga eller fira något tillsammans.

Detsamma gäller än i dag. Som ledare – eller som föreläsare för något – är det genom att tala inför publik som man väcker medkänsla, föder entusiasm, sprider kunskap och insikter och sätter ord på en gemensam dröm.

Det talade ordet har faktiskt återkommit med förnyad styrka. Vår lägereld är numera hela världen. Tack vare internet kan ett enda föredrag i en enda aula ses av miljontals människor. Liksom boktryckarkonsten gav enormt mycket makt åt författare har webben gett enormt mycket makt åt talare. Nu kan vem som helst som har en internetuppkoppling (och inom ett årtionde kommer varenda by på jorden att vara uppkopplad) lyssna på världens bästa lärare och ta del av deras undervisning

i sina egna hem. En urgammal konst har fått global räckvidd.

Denna revolution har gett det offentliga föredraget en re-
nässans. Vi är många som har lidit oss igenom långtråkiga
föreläsningar på universitetet, ändlösa predikningar i kyrkan
och förutsägbara politiska valtal. Men så behöver det inte vara.

Om ett tal framförs på rätt sätt kan det beröra en publik på
djupet och förändra människors världsbild. Om det framförs
på rätt sätt är ett muntligt anförande vida överlägset det skriv-
na ordet. Skriften ger oss bara orden. Ett tal ger oss en helt ny
verktygslåda. När vi tittar talaren i ögonen, lyssnar till hennes
tonfall, känner hennes sårbarhet, intelligens och engagemang
drar vi nytta av omedvetna färdigheter som har finjusterats
under hundratusentals år. Färdigheter som kan göra starkt in-
tryck, uppbåda handlingskraft och inspirera.

Dessutom kan vi förstärka färdigheterna på sätt som våra
förfäder aldrig ens kunnat drömma om: Möjligheten att sam-
tidigt som du talar visa vilken bild som helst som en människa
kan ta med en kamera, dessutom vackert högupplöst. Möjlig-
heten att lägga till video och musik. Möjligheten att utnyttja
forskningsverktyg som placerar allt mänskligt vetande inom
räckhåll för en smartphone.

Det fantastiska är att alla kan lära sig de här färdigheterna.
Det är faktiskt sant. Och det betyder att det finns en ny su-
perkraft som vem som helst, ung som gammal, kan dra nytta
av. Den kallas presentationskompetens. Vi lever i en tid då det
bästa sättet att göra avtryck i världen inte nödvändigtvis är att
skriva en insändare till en tidning eller ge ut en bok. Kanske
när man längre genom att bara ställa sig upp och prata ... för
både orden och det engagemang de framförs med kan nu sprid-
as över världen i realtid.

I vår tid borde presentationskompetens läras ut i alla sko-

lor. Före böckernas era var detta faktiskt ett kärnämne*, även om det då gick under sitt gamla namn: *retorik*. I vår uppkopplade tid borde vi ge återupprättelse åt denna ädla konst och lära ut den vid sidan av färdigheter i att läsa, skriva och räkna.

Ordet betyder nämligen ”konsten att tala effektivt”. Och det är själva poängen med den här boken: att uppgradera retoriken så att den passar vår moderna tid. Att tillhandahålla användbara verktyg som kan ligga till grund för en ny presentationskompetens.

Den erfarenhet vi på TED har från senare år kan visa vägen. TED började som en årlig konferens där teknologi, underhållning (*entertainment*) och design förenades under samma paraply (som förkortades TED). Men på senare år har konceptet utvidgats och täcker i dag vartenda ämne av allmänintresse. TED-talarna försöker göra sina idéer tillgängliga för lekmän genom att hålla korta och noga förberedda föredrag. Och till vår förtjusning har denna form av offentliga föredrag visat sig bli en fullträff på internet, med över tre miljoner visningar per dag.

Mina kolleger och jag har samarbetat med hundratals TED-talare. Vi har hjälpt dem spetsa både budskapet och framförandet. De här fantastiska personerna har radikalt ändrat vårt sätt att se på världen. Under det senaste årtiondet har vi i TED-teamet ingående diskuterat vad det är som gör att våra talare får fram sitt budskap så effektivt. Som lyckliga åhörare har vi blivit både förbryllade och förargade, upplysta och inspirerade. Vi har dessutom haft möjlighet att fråga dem om råd om hur man förbereder och håller fängslande föredrag. Tack vare deras spännande förmågor har vi lärt oss mycket om hur man åstadkommer något enastående på bara ett par minuter.

* Tillsammans med logik, grammatik, aritmetik, geometri, astronomi och musik.

Den här boken är därför ett kollektivt arbete. Den är resultatet av ett samarbete med föredragshållarna och med mina begåvade kolleger, framför allt Kelly Stoetzel, Bruno Giussani och Tom Rielly, som tillsammans med mig väljer ut och arrangerar alla större TED-arrangemang och som genom åren har utvecklat TED Talk-konceptet och fått de mest fantastiska föredragshållare att medverka.

Vi har också hämtat lärdomar från tusentals fristående TEDx-föredrag.* Innehållet i dem har ofta överraskat och imponerat på oss och därigenom vidgat vår syn på föredragets potential.

TED:s ambition är att stödja spridningen av kraftfulla idéer. För oss är det likgiltigt om det sker genom något som kallas TED eller TEDx eller genom offentliga föredrag i annan form. När vi får höra att andra konferenser planerar föreläsningar i TED-stil känns det väldigt stimulerande. Man kan trots allt inte äga idéer. De lever sitt eget liv. Vi är glada att bevittna hur talekonsten är på väg tillbaka, var det än sker och vem som än är arrangör.

Syftet med den här boken är alltså inte bara att beskriva hur man lägger upp ett TED Talk. Syftet är betydligt bredare än så. Vi vill med den här boken stödja alla former av föredrag som syftar till att förklara, inspirera, upplysa eller övertyga, oavsett om de riktar sig till näringslivet, skolelever eller allmänheten. Många av exemplen i boken är onekligen hämtade från TED Talks, men det beror inte bara på att det är de exemplen vi känner bäst till. Det beror också på att TED Talks har fått stor uppmärksamhet och vi tror att de kan tjäna som förebild för alla som vill tala inför publik oavsett sammanhang. Vi tror att

* TEDx innebär att en lokal organisatör ansöker om ett gratis tillstånd att arrangera en TED-liknande föreläsning. Omkring åtta till nio sådana evenemang hålls varje dag på olika platser över hela världen.

deras bakomliggande principer kan tjäna som stabil grund för ämnet presentationskompetens i allmänhet.

Du kommer alltså inte att få tips om hur man håller bröllopstal, akademiska föreläsningar eller på säljsnack. Men du kommer att finna verktyg och goda råd som kan komma till användning även vid de tillfällena och förhoppningsvis närhelst du behöver tala inför publik. Men mest av allt hoppas vi kunna få dig att betrakta det talade ordet på ett nytt, spännande och dynamiskt sätt.

Gamla tiders lägereldar har gett plats för en ny sorts eld. En eld som hoppar från ett medvetande till nästa, från en skärm till nästa – idéer som tänds för att deras tid är kommen.

Detta är viktigt. Varje meningsfullt mänskligt framsteg har kommit till stånd för att människor har spritt idéer mellan sig och sedan samarbetat för att förverkliga dem. Från det att våra förfäder gick samman för att fälla en mammut till Neil Armstrongs första steg på månen har människor omvandlat det talade ordet till häpnadsväckande gemensamma bedrifter.

Sådant samarbete behövs mer än någonsin. Idéer som skulle kunna lösa svåra problem förblir ofta osynliga för att de genialiska personer som kläckt dem inte vågar eller kan sprida dem effektivt. Det är en tragedi. I en tid då rätt idé presenterad vid rätt tillfälle kan spridas över världen med ljusets hastighet och kopieras till miljoner medvetanden är det en enorm fördel om detta sker på bästa möjliga sätt, både för dig själv, för den blivande talaren och för resten av världen som behöver veta vad du har att säga.

Är du redo?

Låt oss tända en eld.

Chris Anderson
Februari 2016